

РЕЦЕНЗІЯ

завідувача кафедри спортивних ігор
Національного університету фізичного виховання і спорту України,
кандидата наук з фізичного виховання і спорту,
доцента Шутової Світлани Євгенівни
на дисертаційну роботу Анохіна Едуарда Володимировича
«Організаційно-методичні умови проведення кіберспортивних змагань»,
що подана на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка,
за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт

Актуальність проблеми дослідження. Постійне збільшення світової аудиторії кіберспорту свідчить про його високу популярність, що призводить до певного розвитку як виду спорту. Кіберспорт як відносно молодий вид спорту в Україні має передбачати наявність своєї специфіки з забезпечення функціонування та розвитку змагань.

Кіберспорт виступає на сучасному етапі розвитку спорту як соціальне явище в широкому сенсі визначення, так і як спорт, що містить спільні риси, що притаманні іншим видам спорту. Це стосується як організації змагань, підготовки до них, так і матеріально-технічного забезпечення тощо. Специфіка, притаманна кіберспорту, відрізняє його від усталених видів спорту як в підготовці, так і в змагальній діяльності. При цьому кіберспорту характерні риси спортивної діяльності як індивідуально-командного виду спорту. Одним з актуальним питань для вивчення спортивною наукою кіберспорту є особливості змагальної діяльності, організації та проведення змагань, економічні, організаційні та методичні аспекти функціонування кіберспорту та його складових.

Досліджувана проблема в дисертації Анохіна Едуарда Володимировича «Організаційно-методичні умови проведення кіберспортивних змагань» є актуальною, свідчить про зацікавленість з боку тренерів-практиків та науковців і своєчасною.

Зв'язок роботи з науковими планами, темами. Дисертаційну роботу виконано відповідно до теми Плану науково-дослідної роботи Національного університету фізичного виховання і спорту України на 2016-2020 рр. 1.13

«Технологія проектування інформаційного середовища закладу вищої освіти з фізичної культури і спорту» (№ державної реєстрації: 0119U000308) та теми Плану науково-дослідної роботи Національного університету фізичного виховання і спорту України на 2021-2025 рр. 1.7 «Теоретико-методологічні засади розвитку кіберспорту та інтелектуальних видів спорту» (№ державної реєстрації 0121U108211). Внесок здобувача, як співвиконавця тем, полягав у визначенні чинників, що впливають на змагальну діяльність та систему змагань в кіберспорті, обґрунтуванні організаційно-методичних умов проведення змагань в Україні з урахуванням світового досвіду.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. У дисертаційній роботі відповідно до теми дослідження визначено об'єкт (система змагань в кіберспорті) та предмет дослідження (організаційно-методичні засади організації та проведення змагань в кіберспорті), що відповідають меті та завданням роботи.

Досягнення мети дослідження – дослідити чинники, що впливають на систему змагань та обґрунтувати організаційно-методичні умови проведення змагань з кіберспорту з урахуванням сучасних тенденцій та міжнародного досвіду, передбачало вирішення таких завдань:

1. Узагальнити наукові дані щодо розвитку кіберспорту як виду спорту в світі та проведення змагань за даними спеціальної літератури та мережі Інтернет.
2. Визначити світові тенденції та чинники, що впливають на проведення змагань з кіберспорту.
3. Дослідити чинники, що впливають на результативність та успішність гравців в змаганнях в кіберспортивних дисциплінах.
4. Обґрунтувати організаційно-методичні умови проведення змагань та перспективні шляхи розвитку системи змагань з кіберспорту в Україні.

Результати дисертаційної роботи мають об'єктивний характер, ґрунтуються на достатній кількості наукового матеріалу, комплексі інформативних методів, адекватних поставленим меті та завданням роботи.

Сформульовані висновки у повній мірі відображають зміст проведених досліджень і відповідають завданням роботи.

Достовірність і новизна отриманих наукових результатів. Достовірність отриманих результатів підтверджується достатньою кількістю обстежених спортсменів, обраною методикою організації педагогічного дослідження. Отримані здобувачем наукові положення та висновки підтверджені шляхом математичної обробки та статистичного аналізу.

Автором застосовано: теоретичний аналіз та узагальнення даних науково-методичної літератури та мережі Інтернет; аналіз нормативних документів, правил та формату змагань; аналіз протоколів змагань та відеоаналіз; опитування; методи систематизації та узагальнення, метод експертних оцінок; методи статистичної обробки отриманих даних.

Дисертаційна робота містить наукову новизну. Дисертантом отримано нові дані, а саме: обґрунтовано чинники, що впливають на проведення змагань з кіберспорту, серед яких ігровий формат, ігрова платформа, організатори змагань, місце проведення змагань, трансляція змагань, призовий фонд, правила та регулювання змагань, глядацька аудиторія; визначено зовнішні (соціальна підтримка, культурні особливості та зовнішнє середовище змагань) та внутрішні (психологічний стан гравця, спосіб життя, вік, харчування та фізична підготовленість) чинники, що впливають на результативність та успішність гравців в змаганнях з кіберспортивних дисциплінах; обґрунтовано організаційні (нормативно-правові основи, інфраструктура та логістика змагань, управління командами та гравцями, спонсори та фінансування, заходи безпеки та антидопінгу) та методичні (розробка правил гри, технічних вимог, форматів змагань, системи оцінювання та кваліфікації) умови проведення змагань та перспективні шляхи розвитку кіберспорту в Україні, серед яких структурування змагань, освітня інтеграція, підтримка та розвиток

кіберспорту, ефективне маркетингове просування; визначено, що система проведення змагань у кіберспорті має відмінності від змагань в спорті загалом, де елементами цієї системи є різноманітність форматів змагань, структура проведення турнірів, наявність стабільного інтернет-з'єднання, взаємодія гравців із віртуальним середовищем, неперервна участь у змаганні, і відсутність фізичного контакту між учасниками; виявлено спільні характеристики кіберспорту з видами спорту загалом, що підкреслює його правомірність як форми спортивної діяльності та відкриває перспективи для подальшого розвитку та інтеграції в загальновизнані спортивні системи; визначено світові тенденції розвитку системи змагань в кіберспорті: динамічне збільшення ринку кіберспорту, професіоналізація учасників, глобалізація аудиторії, інновації у форматах турнірів, активна взаємодія з інвесторами та брендами, ЗМІ; отримано нові знання щодо розвитку кіберспорту як виду спорту в світі та системи проведення змагань, доведено значущість кіберспорту як соціального явища в міжнародному спортивному русі.

Також дістали підтвердження та доповнено дані щодо популяризації кіберспорту в світі та впливу глобалізації, інформатизації, комерціалізації на розвиток кіберспорту.

Практична значущість досліджень полягає в аналізі особливостей проведення змагань в кіберспорті, розробці практичних рекомендацій щодо проведення змагань з кіберспорту, організаційних та методичних умов проведення змагань з кіберспорту з урахуванням світових тенденцій розвитку виду спорту.

Результати досліджень щодо особливостей розвитку кіберспорту, системи змагань в кіберспорті та чинників, що впливають на проведення змагань та результативність гравців було впроваджено в навчальний процес кафедри кіберспорту та інформаційних технологій Національного університету фізичного виховання і спорту України при викладанні дисципліни «Кіберспорт» на 1-му курсі першого (бакалаврського) рівня (3

листопада 2021 р., 10 листопада 2022 р.), при викладанні дисципліни «Система підготовки та змагань в кіберспорті» на 1-му курсі другого (магістерського) рівня (7 листопада 2022 р.), про що свідчать відповідні акти.

Результати досліджень апробовано і впроваджено у практику роботи ГО ВО «Федерація кіберспорту України» (22 травня 2023 р.), про що свідчить відповідний акт. Отримані результати досліджень дозволяють визначити перспективні напрямки подальшого вдосконалення змагань з кіберспорту в Україні.

Повнота викладу матеріалів дисертації в опублікованих працях. Наукові результати дисертації висвітлені в 16 наукових публікаціях: 4 статті у наукових виданнях з переліку наукових фахових видань України, 1 стаття у періодичному науковому виданні Чорногорії, проіндексованому в базі даних Scopus (Q3); 10 публікацій апробаційного характеру; 1 праця (навчальна програма) додатково відображає наукові результати дисертації.

Особистий внесок здобувача в спільних опублікованих наукових працях полягав в аналізі спеціальної літератури, організації та проведенні експериментальної роботи, статистичному аналізі та інтерпретації отриманих результатів, підготовці матеріалів до друку. Внесок співавторів в організації напрямків дослідження, обговоренні результатів та формулюванні висновків.

Апробацію результатів дисертації проведено на міжнародних наукових і науково-практичних конференціях 2019-2023 років.

Характеристика основних положень роботи. Структура роботи має логічну завершеність. Матеріали дисертаційного дослідження викладено на 233 сторінках тексту комп'ютерного набору державною мовою (168 сторінок основного тексту). У структурі дисертаційної роботи виділено: анотацію двома мовами, список публікацій здобувача за темою дисертації, зміст, перелік умовних позначень та скорочень, вступ, п'ять розділів та висновки до них, загальні висновки, практичні рекомендації, список використаних джерел, додатків. Цифровий матеріал дисертації ілюстровано 15 таблицями та 39

рисунками. Список використаних джерел складається з 177 найменувань, з яких 127 іноземні.

У вступі дисертації обґрунтовано актуальність обраної теми роботи, окреслено зв'язок роботи з науковими планами, темами, сформульовано об'єкт, предмет, мету, завдання, методи дослідження, розкрито наукову новизну, практичне значення роботи, наведено дані про апробацію отриманих результатів, структуру роботи.

У першому розділі «Сучасні погляди на розвиток кіберспорту та формування системи змагань» автором проаналізовано стан досліджуваної проблеми, здійснено аналіз кіберспорту як сучасного соціального явища в світі та його місце в системі спортивного руху, розкрито організаційні засади проведення змагань в електронному спорті, особливості змагальної діяльності в кіберспорті, надано характеристику об'єктивних та суб'єктивних чинників, що впливають на змагальний результат в спорті.

У 1 розділі доведено проблему та актуальність теми. Аналіз наукової літератури дозволив виявити ступінь вивченості досліджуваної проблеми.

У другому розділі «Методи та організація дослідження» відповідно до мети та завдань дослідження обґрунтовано використання методів дослідження, описано організацію дослідження і контингент випробуваних. В роботі було застосовано групу методів, що дозволило отримати інформативні дані, методи математичної статистики.

Дослідження проводилося в період з 2019 р. по 2023 р. в три етапи з послідовним вирішенням поставлених завдань. Дослідження проведено на базі кафедри кіберспорту та інформаційних технологій Національного університету фізичного виховання і спорту України, ГО «Федерація кіберспорту України».

В опитуванні з метою вивчення особливостей контингенту, що займаються кіберспортом, брали участь 77 гравців, які спеціалізуються у кіберспорті, студентів НУФВСУ, які здобувають освіту за освітньо-

професійною програмою «Кіберспорт (esports)» другого магістерського рівня вищої освіти за спеціальністю 017 «Фізична культура і спорт».

В опитуванні щодо визначення та обґрунтування чинників, що впливають на успішність та результативність гравців у кіберспортивних дисциплінах, брали участь 43 респонденти, які є гравцями, аналітиками, глядачами чи працюють в сфері кіберспорту ($n=43$).

Щодо визначення чинників, що впливають на проведення змагань у кіберспорті в опитуванні взяли участь 27 гравців ($n=27$).

З метою визначення специфічних ознак системи змагань та змагальної діяльності у кіберспорті здійснювалася експертна оцінка, в якій взяли участь 10 експертів з кіберспорту ($W = 0,91$). На другому етапі досліджень 13 експертів ($W = 0,77$) виявляли спільні риси системи змагань у кіберспорті та в видах спорту. На третьому етапі досліджень проведено експертну оцінку для визначення значущості чинників, що впливають на успішність гравців, в якій взяли участь 11 експертів з кіберспорту ($W = 0,64$).

У третьому розділі «Світові тенденції та чинники, що впливають на проведення змагань з кіберспорту» здобувачем здійснено теоретичне обґрунтування системи проведення змагань з кіберспортивних дисциплін та визначення її особливостей в кіберспорті, визначено світові тенденції проведення змагань, притаманні кіберспорту як ігровій індустрії, обґрунтовані чинники, що впливають на проведення змагань у кіберспорті, чинники, що впливають на успішність та результативність гравців у кіберспорті, здійснено аналіз контингенту гравців та особливостей, що забезпечують ефективні умови тренування та виступу на змаганнях в кіберспорті, доведено вплив глядацької аудиторії та призового фонду на організацію та проведення змагань в кіберспорті, необхідність урахування матеріально-технічних умов при проведенні змагань з кіберспорту.

У четвертому розділі «Обґрунтування організаційно-методичних умов проведення змагань з кіберспорту» здобувачем обґрунтовано особливості організації та проведення кіберспортивних змагань на міжнародному та

національному рівні, організаційні умови проведення змагань в кіберспорті, методичні умови проведення кіберспортивних змагань, представлено обґрунтування перспективних шляхів розвитку системи змагань в кіберспорті в Україні.

У п'ятому розділі «Аналіз та узагальнення результатів дослідження» дисертантом узагальнено результати дисертаційного дослідження, окреслено їх практичну та теоретичну значущість, висвітлено та обговорено дискусійні питання. Отримано наукові дані трьох рівнів новизни. Перший рівень – результати що набули подальшого розвитку, другий – результати що підтвердили або доповнили наявні дослідження та, по-третє, абсолютно нові наукові дані щодо чинників, що впливають на організацію та проведення змагань; чинників, що впливають на результативність та успішність гравців в змаганнях з кіберспортивних дисципліні; організаційно-методичних умов проведення змагань з кіберспорту; відмінних та спільних рис проведення змагань з кіберспорту та традиційних видах спорту; характерних особливостей та світових тенденцій проведення змагань з кіберспорту; перспективних шляхів розвитку системи змагань з кіберспорту в Україні.

Робота містить висновки, практичні рекомендації, список використаних джерел та додатки, де відображені в тому числі і акти впровадження результатів. За структурою та змістом дисертаційне дослідження має логічне викладення матеріалу, послідовну побудову, що дозволяє отримати уявлення про досягнення мети та завдань роботи. Матеріал дисертаційної роботи викладено державною мовою, лаконічно, науковим стилем.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертаційної роботи. Суттєвих зауважень до змісту та оформлення дисертаційної роботи в цілому немає. Позитивно оцінюючи дисертацію Анохіна Е. В., можна зазначити деякі зауваження, побажання і дискусійні питання:

1. В роботі зустрічаються неточності, орфографічні помилки.
2. Чи доцільно переводити системи розіграшу змагань: після другої поразки, колово та прямого вибування, коли ці назви застосовуються у

більшості видів спорту, у специфічні назви для кіберспорту, відповідно «Double-Elimination», «Round-Robin» та «Single-Elimination».

3. В дисертаційній роботі було визначено значущість та вплив внутрішніх чинників: психологічний стан гравця, спосіб життя, вік гравця, правильне харчування, вживання енергетичних напоїв, фізична підготовленість, стать спортсмена на успішність та результативність гравців. Деякі з них, коректно було б детально розкрити, з точки зору значущих відмінностей аналогічних чинників в інших видах спорту, що підкреслило б характерні особливості для спортсменів з кіберспорту.

4. При дослідженні чинників, що впливають на результативність та успішність гравців в змаганнях в кіберспортивних дисциплінах, не зрозуміло, як саме розглядались «результативність та успішність», як одна не роздільна складова ефективного результату у змаганнях, чи окремі поняття з відповідними показниками? Другий варіант дає можливість отримати значно інформативніші дані.

5. У розділі «Практичні рекомендації» запропоновано алгоритм організації кіберспортивних змагань в Україні, який містить перелік організаційно-методичних та технічних складових, але не розкриваються матеріально-фінансові особливості організації та проведення кіберспортивних змагань, які можуть бути визначальними для ефективності функціонування змагань у кіберспорті.

Однак, зазначені дискусійні питання не впливають на загальну позитивну оцінку поданої роботи і не знижують високого рівня.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертаційна робота Анохіна Едуарда Володимировича «Організаційно-методичні умови проведення кіберспортивних змагань» має теоретичне й практичне значення, є самостійним завершеним науковим дослідженням, що в сукупності дозволило розв'язати важливу наукову проблему. За актуальністю, новизною отриманих результатів та практичним значенням дисертаційна робота Анохіна Едуарда Володимировича відповідає вимогам

Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44) та наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (із змінами, внесеними згідно з Наказом МОН України № 759 від 31.05.2019 р.), а її автор Анохін Е. В. заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта / Педагогіка, за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт.

Рецензент:

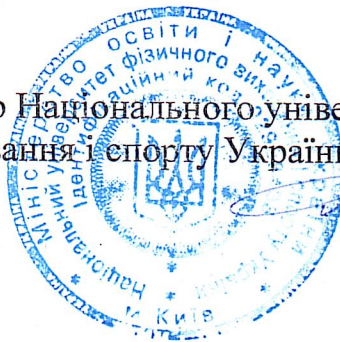
Кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент,
завідувач кафедри спортивних ігор
Національного університету фізичного
виховання і спорту України

Світлана ШУТОВА

Підпис Шутової С. Є. засвідчую:

Вчений секретар Національного університету
фізичного виховання і спорту України

Галина МАШЕРЕНКОВА